

КЛИКОВ ОЛЕКСАНДР ІГОРОВИЧ

аспірант кафедри філософії Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID 0009-0005-1366-2374

ПАВЛЕНКО ЖАННА ОЛЕКСАНДРІВНА

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри філософії Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID 0000-0001-6408-4299

УДК 340.12: [004.8: 34.023]

DOI 10.37772/2518-1718-2025-1(49)-2

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ІНТЕГРАЦІЇ РОЗУМНИХ РОБОТІВ У СУСПІЛЬСТВО

У статті обґрунтовується, що питання інтеграції розумних роботів у суспільство вимагає міждисциплінарного підходу. Продemonстровано, що питання про права роботів спонукає до вивчення потенційних метафізичних наслідків комунікації між людиною і роботом, висвітлює питання класифікації суб'єктів нелюдської природи, ставлення до них. Наголошується, що навколо теми прав роботів серед експертів в галузі філософії, права й політики з метою правового регулювання розумних роботизованих артефактів активно обговорюються проблеми їх створення, використання або взаємодії в філософсько-правовому контексті. Дискусії та дебати, які точаться в наукових колах демонструють величезні відмінності у можливих підходах до цього питання. З'ясовано, що визнання певних прав для розумних роботів може не лише вплинути на технологічний прогрес, але й зумовити переосмислення філософських основ права. Виділено тенденції та протиріччя, які виникають у суспільстві у зв'язку зі створенням, використанням та взаємодією людей з розумними роботами – потенційними володарями прав. У зв'язку з цим проаналізовано три основних підходи до питання щодо прав робота: 1) через створення і застосування поняття «електронна особа»; 2) підхід, який припускає наявність моральних прав роботів; 3) соціально-реляційний підхід. Виявлено, що соціально-реляційний підхід розглядається як людиноцентричний. Показано, що для того, щоб політика та правила розроблялися в інтересах суспільства, потрібна методологія теоретичного та емпіричного обґрунтування щодо прав і обов'язків роботів у міру розширення їхніх ролей, яка допоможе визначити відмінності між сторонами процесу від встановлення певних норм і практик.

Ключові слова: права робота; електронна особа; штучний інтелект і право; автономні роботи; моральний статус штучного інтелекту.

Постановка проблеми. Технології докорінно змінюють наше життя. Робот-андроїд зі штучним інтелектом Софія, розроблений компанією Hanson Robotics, отримав громадянство Саудівської Аравії у 2017 р., пса-робота Айбо оплакували та офіційно похоронили в буддистському стилі, військові для знищення цілей використовують смертоносних автономних роботів. Ми опинилися в новій реальності, в якій роботи кидають виклик соціальним нормам. Якщо протягом тривалого часу думка про те, що роботи та люди повинні бути розділені, була в силі, то останнє десятиліття судження про те, що люди можуть і повинні розділяти те саме середовище, що й роботизовані артефакти все частіше обговорюється в наукових колах. Роботи вже почали проникати в домівки та життя людей, наприклад, від елементар-

ного помічника по дому – робота-пилососа до роботів для супроводу людей похилого віку, дітей з аутизмом, хірургічних апаратів, постачальників або охоронців тощо.

У міру того, як технології продовжують прогресувати, в суспільстві загострюється дискусія стосовно питання, як слід ставитися до розумних роботів і як інтегрувати їх у наше громадське та соціальне життя, де межа їх використання та ін.? Дискусії та дебати, які точаться навколо теми прав роботів в наукових колах серед експертів в галузі філософії, права й політики демонструють величезні відмінності у можливих підходах до цього питання. Деякі експерти вважають корисним залучити громадськість до дискусії про права роботів і проводять серед населення дослідження за допомогою онлайн-опитуван-

ня задля вивчення думки непрофесіоналів щодо ставлення до прав роботів. Частина дослідників надають аргументи на користь прав роботів на філософських, етичних і правових підставах, інша ж частина – спростовує такі аргументи, стверджуючи, що машини не є тими речами, яким можна надати права або відмовити в їх наданні. Деякі учасники цих дискусій обговорюють не лише питання про права роботів, а навіть питання про їх обов'язки та можливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні п'ять років ми спостерігаємо швидкий прогрес не лише в роботах і технологіях штучного інтелекту, але й у відносинах, які можуть сформуватися між людиною та машиною. Є підстави припустити, що прискорення цих темпів пов'язано, зокрема, як із пандемією коронавірусної хвороби, так і з повномасштабною війною в Україні. На думку деяких американських експертів, розвиток штучного інтелекту в Україні зараз відбувається більш вражаючими темпами, ніж у технологічних гігантів США та Китаї [1]. У зв'язку з цим було озвучено чимало застережень з боку експертів стосовно використання, прав, можливостей роботів тощо. Ці та сумісні проблеми є предметом дослідження українських науковців, зокрема О. Баранова [2, 3], А. Бежевця [4], Є. Боднар [5], О. Головка [5], О. Косілової [6], Котляренко О. П. [7], Ю. Кривицького [8], Л. Приполової [7], Х. Солодовнікової [6], О. Радутного [9], Ю. Харитонова [10], О. Харитоновой [10] та інших.

Багато країн у всьому світі приймають законодавство для регулювання розробки, розгортання та використання розумних роботів. Вони вже зараз допомагають військовим у знешкодженні вибухонебезпечних предметів, на полі бою вже є зброя, яка активно використовує штучний інтелект, здатна самостійно шукати, обирати та вражати цілі. Наукові експерти, які виступають за мінімізацію створення та використання смертоносної автономної зброї і смертоносних автономних роботів, стурбовані питаннями щодо етичних міркувань створення цих систем і пов'язаної політики [11]. Європейський Союз створив «Комісію норм цивільного права щодо робототехніки» та активно пропонує правила та норми в ряді категорій, пов'язаних із технологіями штучного інтелекту [12].

Метою статті є аналіз тенденцій та протиріччя, які виникають у суспільстві у зв'язку зі створенням, використанням та взаємодією людей з розумними роботами – потенційними володарями прав.

Виклад основного матеріалу. Технології щодня прогресують. З одного боку, завдяки появі штучного інтелекту технологічний прогрес впливає на людину й суспільство швидше, ніж раніше; технології стали важливою частиною нашого сьогодення, суттєво змінюючи економіку, наше життя, роботу. З іншого

боку, незважаючи на те, що численні технології штучного інтелекту набувають популярності, вони викликають занепокоєння в суспільстві з точки зору моральних, правових та соціальних аспектів. Питання щодо того, чи мають роботи такі моральні якості, як люди та тварини, чи роботи мають права, як юридичні особи, чи залежить моральне становище роботизованих об'єктів від соціальних відносин між людьми та роботами, набувають актуальності та розглядається крізь призму юридичних, етичних та філософських аспектів.

Коли йдеться про різні типи роботів, існує певна невизначеність, яка породжує наслідки, що має велике значення у спробах регулювання робототехніки. Подолати ці невизначеності, в основному, намагаються методом аналогії, який, як відомо, не дає демонстративного за характером висновку і в різних випадках має свої наслідки. Наприклад, спроба отождолення дронів і літаків призводить до серйозних обмежень у їх використанні, а роботів-хірургів в Сполучених Штатах з лапароскопічною хірургією, яка є мінімально інвазивною, прискорює процес схвалення відповідних норм.

По всьому світу суб'єкти законодавчої ініціативи вживають дії в різних сферах, пов'язаних зі штучним інтелектом. Зокрема, приймаються нові нормативні акти, що стосуються використання розпізнавання обличчя та комп'ютерного зору, експлуатації та розробки автономних транспортних засобів, питань конфіденційності даних, пов'язаних зі штучним інтелектом, викликів, пов'язаних із розмовними системами та чат-ботами, появи ймовірності летального результату, автономних систем зброї, занепокоєння щодо етики та упередженості штучного інтелекту, аспектів прийняття рішень за допомогою штучного інтелекту, можливості зловмисного використання штучного інтелекту та інші нормативні документи, що стосуються створення, використання або взаємодії з системами штучного інтелекту [13]. В Європейських країнах в наукових колах в філософсько-правовому контексті активно обговорюють ці проблеми з метою правового регулювання роботизованих об'єктів [14; 15].

У 2016 році Комітет з юридичних питань ЄС припустив, що найскладніші автономні роботи можуть мати статус електронних осіб з певними правами та обов'язками і запросив дослідження, яке мало на меті оцінити та проаналізувати низку майбутніх норм європейського цивільного права в робототехніці з правової та етичної точки зору. У доповіді Європейського парламенту за 2017 р. були визначені рекомендації щодо можливості надання автономним роботам статусу електронних осіб, як різновиду юридичної особи для запобігання питанням відповідальності [16, с. 65]. Однак більшість країн, в тому

числі й Сполучені Штати, стосовно нормативного регулювання штучного інтелекту та роботизованих технологій дотримуються очікувальної позиції [17], оскільки, як і з будь-якою новою технологічною хвилею, важко передбачити, як ця нова технологія буде використана і чи не буде зловживань у зв'язку з цим. Науковці задля визначення цих параметрів та меж, дотримуються точки зору, що слід враховувати різні питання, щоб контекстуалізувати технологічний прогрес у світлі міркувань скрізь призму соціального, феноменологічного й онтологічного підходів. Зокрема, «питання про те, чи мають роботи права на права, стосується суджень про соціальність (наприклад, уявлення про здатність робота діяти в суспільстві), а також про феноменологію (наприклад, про те, як робот виглядає та відчувається іншим) та онтологію (наприклад, яким чином робот сприймається в контексті соціальних відносин)» [18].

Оскільки прийнято, що природні і невід'ємні права людини існують як би об'єктивно і незалежно від того, закріплені вони в законодавстві чи ні, але їх реалізація і захист у повному обсязі забезпечується у тому випадку, якщо вони закріплені в Конституції держави [19, с. 94], то питання про права роботів спонукає до вивчення потенційних метафізичних наслідків комунікації між людиною і роботом, висвітлює питання класифікації суб'єктів нелюдської природи, ставлення до них, що означає бути людиною [20].

Сьогодні не викликає сумнівів теза про те, що окрім людей, які є біологічними об'єктами, також можуть мати права й інші об'єкти. Юридичні особи, які є небіологічними об'єктами, мають права. Зазвичай вважається, що тварини, будучи біологічними об'єктами, мають моральні права. Коли люди зустрічаються з людиноподібними роботами, які є небіологічними об'єктами, вони спонтанно роблять висновки про емоції та розум, когнітивно ставляться до роботів як до соціальних агентів [21]. В сучасних дослідженнях, в яких розглядалися питання про права для роботів та інших об'єктів нелюдської і нетехнологічної природи, немає чіткого юридичного чи етичного консенсусу щодо того, як визначити, хто або що має право на права, бракує також емпіричних даних про те, як в суспільстві ставляться до цього питання. Дехто з експертів ставиться до роботів лише як до корисних технологічних пристроїв, а інші сприймають їх більше як соціальні та реляційні сутності, тому розуміння суспільних цінностей щодо того, як люди хотіли б, щоб розумні, можливо, людиноподібні технології були б інтегровані в суспільство та ставилися до життя, допоможе знайти відповідь на питання щодо прав роботів.

Сьогодні можна виділити три доволі суперечливі підходи до цього питання. Перший підхід, який

ґрунтується на тому, що оскільки через відсутність онтологічного та юридичного визначення розумних роботизованих артефактів ми змушені вдаватися до уже відомих метафор, які можуть допомогти у з'ясуванні змісту того, що є новим і невідомим, припускає створення для розумних роботів спеціальної юридичної конструкції «електронна особа» по аналогії з поняттям «юридична особа», як відповідь на проблеми відповідальності з огляду на можливу шкоду, яку можуть завдати роботизовані артефакти. У 2017 р. Європейський парламент висунув резолюцію з рекомендаціями щодо робототехніки з пропозицією створити поняття «електронна особа» для розумних роботів, згідно якої робот вважається розумним, якщо має такі ознаки: 1) наявність датчиків, які дозволяють йому обмінюватися даними з навколишнім середовищем; 2) здатність вчитися на досвіді та взаємодіяти з оточенням; 3) наявність матеріального забезпечення; 4) здатність до адаптації та 5) відсутність життя в біологічному розумінні. Серед рекомендацій в Резолюції Європейського парламенту від 16 лютого 2017 р. для створення відповідного реєстру, формування схем страхування та компенсаційних фондів є пропозиція щодо створення правового статусу роботів для складніших артефактів, які потім наділятимуться статусом електронної особи.

Другий підхід, припускає наявність моральних прав роботів, подібно до прав тварин, як об'єктів біологічного походження нелюдської природи [22].

Третій, соціально-реляційний підхід, відповідно до якого вважається, що моральний статус роботів залежить від соціальних відносин між людьми та роботами, який має ґрунтуватися на соціальній реакції людей на роботів, на тому, як люди ставляться до них, і на цінності, яку вони мають для людей [23]; роботи не можуть страждати і цінувати речі, що робить проблематичним надання їм прав на основі їхніх внутрішніх властивостей. Соціально-реляційний підхід розглядають як людиноцентричний.

Висновки. Обговорення та дебати навколо теми інтеграції розумних роботів у суспільство, їх прав, демонструють значні відмінності у можливих філософських, етичних і правових підходах до цього питання, а також вказують на відсутність повного консенсусу щодо нього, як в середовищі науковців, так і серед населення. У міру розвитку та вдосконалення розумних роботизованих технологій питання про їх використання поступово переходять з площини функціональності до проблем вищого порядку, зокрема соціального благополуччя, справедливості та процвітання соціуму і окремої людини. Для того, щоб політика та правила розроблялися в інтересах суспільства, потрібно зосередитися на розробці методології теоретичного та емпіричного обґрунтування щодо прав і обов'язків роботів у міру розширення

їхніх ролей, яка допоможе визначити відмінності між потенційними вигодонабувачем та постраждалим від встановлення певних норм і практик. Питання прав роботів, як виклик сучасності, вимагає міждисциплі-

нарного підходу. Визнання певних прав для розумних роботів не лише вплине на технологічний прогрес, але й зумовить переосмислення філософських основ права.

ЛІТЕРАТУРА

1. Штучний інтелект може бути ключем до перемоги України у війні – західні експерти. Радіо Свобода: веб-сайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-shtuchnyu-intelekt-viyna/32785722.html>.
2. Баранов О. А. Інтернет речей (IoT): робот зі штучним інтелектом у правовідносинах. *Юридична Україна*. 2018. № 5-6. С. 75-95.
3. Пилипчук В. Г., Баранов О., Гиляка О. Проблема правового регулювання у сфері штучного інтелекту в контексті розвитку законодавства Європейського Союзу. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2022. Т. 29. №2. С. 35-62. DOI: [https://doi.org/10.37635/jnalsu.29\(2\).2022.35-62](https://doi.org/10.37635/jnalsu.29(2).2022.35-62).
4. Бежевець А. М. Правовий статус роботів: проблеми та перспективи визначення. *Інформація і право*. 2019. 1 (28). С. 61-67. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2019.1\(28\).273347](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2019.1(28).273347).
5. Головка О. М., Боднар Є. Етико-правові проблеми використання роботів зі штучним інтелектом. *Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право*. 2022. № 3 (55). С. 93-97. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.3\(55\).269563](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.3(55).269563).
6. Косілова О. І., Солодовнікова Х. К. Права і свободи людини і громадянина VS Штучний інтелект: проблемні аспекти. *Інформація і право*. 2020. № 4 (35): 56-66. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2020.4\(35\).221218](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2020.4(35).221218).
7. Котляренко О. П., Приполова Л. І. Теоретико-правові аспекти легалізації зброї зі штучним інтелектом: до питання конвенційної регламентації. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. С. 103-106. URL: <https://rap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/1-1.pdf>. (дата звернення: 24.01.2025).
8. Кривицький Ю. В. Штучний інтелект як інструмент правової реформи: потенціал, тенденції та перспективи. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2021. Т. 6. № 2. С. 90-101. DOI: <https://doi.org/10.33270/01211192.90>.
9. Радутний О. Е. Artificial Intelligence (штучний інтелект) та інші загрози (кримінально-правовий вимір). *ІТ-право: проблеми і перспективи розвитку в Україні* : друга Міжнародна щорічна конференція (17 листопада 2017 р., м. Львів). URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/13091/1/Radutniy.pdf> (дата звернення: 24.01.2025).
10. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Цифрова людина, цифрова особа та цифрова особистість: до проблеми співвідношення. *Часопис цивілістики*. 2023. Випуск 49. С. 5-13. DOI: <https://doi.org/10.32782/chc.v049.2023.1>.
11. Carpenter J. Culture and human-robot interaction in militarized spaces: A war story. Oxford: Routledge, 2016. 24 p. URL: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/mono/10.4324/9781315562698-2/learning-experience-julie-carpenter?context=ubx&refId=57594724-2d17-4c49-a0e1-368f3d1882f4>
12. Walch K. AI Laws are coming. *Forbes*. 20.02.2020. URL: <https://www.forbes.com/sites/cognitiveworld/2020/02/20/ai-laws-are-coming/#6a2a567aa2b4>.
13. AI Regulations Around the World: A Comprehensive Guide To Governing Artificial Intelligence. Spiceworks: веб-сайт. URL: <https://www.spiceworks.com/tech/artificial-intelligence/articles/ai-regulations-around-the-world/>.
14. Delcker J. Europe divided over robot «personhood». *Politico*. 11.04.2018. URL: <https://www.politico.eu/article/europe-divided-over-robot-ai-artificial-intelligence-personhood/>.
15. Lima G., Kim C., Ryu S., Jeon C., Cha M. Collecting the public perception of AI and robot rights. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*. 2020. № 4(CSCW2). P. 1-24. DOI: <https://doi.org/10.1145/3415206>.
16. Павленко Ж. О., Водорезова С. Р. Поняття електронної особи в цифровій реальності. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія*. 2021. Т. 3, № 50. С. 59-70. DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.50.235427>.
17. Walch K. AI Laws are coming. *Forbes*. 20.02.2020. URL: <https://www.forbes.com/sites/cognitiveworld/2020/02/20/ai-laws-are-coming/#6a2a567aa2b4>.
18. Mays Kate K., Cummings James J., Katz James E. The Robot Rights and Responsibilities Scale: Development and Validation of a Metric for Understanding Perceptions of Robots' Rights and Responsibilities. *International Journal of Human-Computer Interaction*. 2024. P. 1-18. DOI: 10.1080/10447318.2024.2338332.
19. Слінько Т. М. Природні права людини та їх закріплення в конституційному законодавстві. *Pravna veda a prax: vyzvy modernych europskych integracnych procesov. Zbornik prispevkov z medzinarodnej vedeckej konferencie*

Pravna veda a prax: vyzvy modernych europskych integracnych procesov medzinarodnej vedeckej konferencie 27-28 Novembra 2015. Paneuropska vysoka skola, Fakulta prava, Bratislava. P. 91-94. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/10669>.

20. Bennett B., Daly A. Recognising rights for robots: Can we? Will we? Should we? *Law, Innovation and Technology*. 2020. № 12(1). P. 60–80. <https://doi.org/10.1080/17579961.2020.1727063>.
21. De Graaf M. M. A., Hindriks F. A., Hindriks K. V. Who Wants to Grant Robots Rights? *Frontiers in Robotics and AI*. 2022. VOL. 8. DOI: <https://doi.org/10.3389/frobt.2021.781985>.
22. Stucki S., Kurki V. Animal Rights. *Encyclopedia of the Philosophy of Law and Social Philosophy*, Netherlands: Springer Netherlands, 2020. P. 1-7. DOI: https://doi.org/10.1007/978-94-007-6730-0_407-1.
23. Coeckelbergh M. Robot Rights? Towards a Social-Relational Justification of Moral Consideration. *Ethics and Information Technology*. 2010. Vol. 12. P. 209–221. DOI: [10.1007/s10676-010-9235-5](https://doi.org/10.1007/s10676-010-9235-5).

REFERENCES

1. Artificial intelligence may be the key to Ukraine's victory in the war - Western experts. *Radio Liberty*: website : <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-shtuchnyy-intelekt-viyna/32785722.html> [in Ukrainian].
2. Baranov, O. A. (2018). Internet of Things (IoT): Robot with artificial intelligence in legal relations. *Legal Ukraine*, 5-6, 75-95 [in Ukrainian].
3. Pylypchuk, V. G., Baranov, O. A., Hyliaka, O. S. (2022). The problem of legal regulation in the field of artificial intelligence in the context of the development of the legislation of the European Union. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 29 (2), 35-62. DOI: [https://doi.org/10.37635/jnalsu.29\(2\).2022.35-62](https://doi.org/10.37635/jnalsu.29(2).2022.35-62) [in Ukrainian].
4. Bezhevets, A. M. (2019). Legal status of robots: problems and prospects of definition. *Information and Law*. 1 (28), 61-67. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2019.1\(28\).273347](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2019.1(28).273347) [in Ukrainian].
5. Golovko, O. M., Bodnar E. (2022). Ethical and legal problems of using robots with artificial intelligence. *Bulletin of NTUU "KPI" Political Science. Sociology. Law*, 3 (55), 93-97. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.3\(55\).269563](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.3(55).269563) [in Ukrainian].
6. Kosilova, O. I., Solodovnikova, H. K. (2020). Human and Civil Rights and Freedoms VS Artificial Intelligence: Problematic Aspects. *Information and Law*, 4 (35), 56-66. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2020.4\(35\).221218](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2020.4(35).221218) [in Ukrainian].
7. Kotliarenko, O. P., Prypolova, L. I. (2020). Theoretical and legal aspects of legalization of weapons with artificial intelligence: to the issue of conventional regulation. *Comparative and Analytical Law*, 1, 103-106. URL: <https://pap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/1-1.pdf> (accessed January 24, 2025) [in Ukrainian].
8. Kryvytskyi, Y. V. (2021). Artificial Intelligence as a Tool of Legal Reform: Potential, Trends and Prospects. *Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, 6(2), 90-101. DOI: <https://doi.org/10.33270/01211192.90> [in Ukrainian].
9. Radutny, O. E. (2017). Artificial Intelligence and other threats (criminal and legal dimension). *IT-pravo: problemy i perspektyvy rozvytku v Ukraini: druha Mizhnarodna shchorichna konferentsiia* Lviv. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/13091/1/Radutniy.pdf> [in Ukrainian].
10. Kharitonov, E. O., Kharitonova, O. I. (2023). Digital man, digital person and digital personality: towards the problem of ratio. *Journal of Civil Studies*, 49, 5-13. DOI: <https://doi.org/10.32782/chc.v049.2023.1> [in Ukrainian].
11. Carpenter, J. (2016). Culture and human-robot interaction in militarized spaces: A war story. Oxford: Routledge. <https://www.taylorfrancis.com/chapters/mono/10.4324/9781315562698-2/learning-experience-julie-carpenter?context=ubx&refId=57594724-2d17-4c49-a0e1-368f3d1882f4> [in English].
12. Walch, K. (2020). AI Laws are coming. *Forbes*. 20.02.2020. URL: <https://www.forbes.com/sites/cognitive-world/2020/02/20/ai-laws-are-coming/#6a2a567aa2b4> [in English].
13. AI Regulations Around the World: A Comprehensive Guide To Governing Artificial Intelligence. *Spiceworks*: website: URL: <https://www.spiceworks.com/tech/artificial-intelligence/articles/ai-regulations-around-the-world/> [in English].
14. Delcker, J. (2018, April 11). Europe divided over robot «personhood». *Politico*, from <https://www.politico.eu/article/europe-divided-over-robot-ai-artificial-intelligence-personhood/> [in English].
15. Lima, G., Kim, C., Ryu, S., Jeon, C., & Cha, M. (2020). Collecting the public perception of AI and robot rights. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*, 4(CSCW2), 1–24. DOI: <https://doi.org/10.1145/3415206> [in English].

16. Pavlenko, Zh. O., Vodorezova, S. R. (2021). The concept of an electronic person in digital reality. *Bulletin of the Yaroslav the Wise National Law University. Series: Philosophy*, 3 (50), 59-70. DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.50.235427> [in Ukrainian].
17. Walch, K. (2020). AI Laws are coming. *Forbes*, from <https://www.forbes.com/sites/cognitiveworld/2020/02/20/ai-laws-are-coming/#6a2a567aa2b4> [in English].
18. Mays, K. K., Cummings, J. J., Katz, J. E. (2024). The Robot Rights and Responsibilities Scale: Development and Validation of a Metric for Understanding Perceptions of Robots' Rights and Responsibilities. *International Journal of Human-Computer Interaction*. DOI: 10.1080/10447318.2024.2338332 [in English].
19. Slinko, T. M. (2015). Natural rights of humanity and their protection in the constitutional legislation. *Pravna veda a prax: vyzvy modernych europskych integracnych procesov. Zbornik prispevkov z medzinarodnej vedeckej konferencie Pravna veda a prax: vyzvy modernych europskych integracnych procesov medzinarodnej vedeckej konferencie* (pp. 91-94). Bratislava: Paneuropska vysoka skola, Fakulta prava. <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/10669> [in Ukrainian].
20. Bennett, B., Daly, A. (2020). Recognising rights for robots: Can we? Will we? Should we? *Law, Innovation and Technology*, 12(1), 60–80. DOI: <https://doi.org/10.1080/17579961.2020.1727063> [in English].
21. De Graaf, M. M. A., Hindriks, F. A., Hindriks, K. V. (2022). Who Wants to Grant Robots Rights? *Frontiers in Robotics and AI*, 8. DOI: <https://doi.org/10.3389/frobt.2021.781985> [in English].
22. Stucki S., Kurki V. Animal Rights. *Encyclopedia of the Philosophy of Law and Social Philosophy*, 2020, Springer Netherlands p. 1-7. DOI: https://doi.org/10.1007/978-94-007-6730-0_407-1 [in English].
23. Coeckelbergh, M. (2010). Robot Rights? Towards a Social-Relational Justification of Moral Consideration. *Ethics and Information Technology*, 12, 209–221. DOI: 10.1007/s10676-010-9235-5 [in English].

KLYKOV OLEKSANDR

graduate student of the Department of Philosophy of the Yaroslav Mudryi National Law University

PAVLENKO ZHANNA

PhD in Law, Associate Professor of the Department of Philosophy
of the Yaroslav Mudryi National Law University

PHILOSOPHICAL AND LEGAL ISSUES OF INTEGRATION OF SMART ROBOTS INTO SOCIETY

Problem setting. Today we find ourselves in a new reality in which robots challenge social norms. The judgment that humans can and should share the same environment as robotic artifacts is increasingly being discussed in scientific circles. As technology continues to advance, the debate in society is intensifying on the question of how we should treat intelligent robots and how to integrate them into our public and social life, where are the limits of their use, etc.? The discussions and debates that are taking place around the topic of robot rights in academic circles among experts in philosophy, law, and politics demonstrate the huge differences in possible approaches to this issue. Some experts believe it is useful to involve the public in the discussion of robot rights and conduct online surveys to study the opinions of lay people about robot rights. Some researchers provide arguments in favor of robot rights on philosophical, ethical, and legal grounds, while others refute such arguments, arguing that machines are not things that can be granted or denied rights. In this regard, experts voiced many reservations about the use, rights, and capabilities of robots, etc.

Analysis of recent researches and publications. Many countries around the world are adopting legislation to regulate the development, deployment, and use of smart robots. Problems related to artificial intelligence technologies in the philosophical, ethical and legal contexts are the subject of research by Ukrainian scholars, in particular, O. Baranov, A. Bezhevets, E. Bodnar, O. Holovko, O. Kosilova, O. Kotliarenko, Y. Kryvytskyi, L. Prypolova, H. Solodovnikova, O. Radutnyi, Y. Kharytonov, O. Kharytonova and others.

Purpose of the research is to analyze the trends and contradictions that arise in society in connection with the creation, use, and interaction of people with smart robots, which are potential rights holders.

Article's main body. The article argues that the issue of integrating smart robots into society requires an interdisciplinary approach. It is demonstrated that the issue of robot rights prompts the study of the potential metaphysical

consequences of communication between humans and robots, and highlights the issues of classification of non-human subjects and attitudes towards them. It is emphasized that the topic of robot rights is being actively discussed among experts in the field of philosophy, law, and politics with a view to legal regulation of intelligent robotic artifacts, and the problems of their creation, use, or interaction in the philosophical and legal context are being actively discussed. The discussions and debates that are taking place in academic circles demonstrate huge differences in possible approaches to this issue. The author shows that the recognition of certain rights for smart robots may not only affect technological progress, but also lead to a rethinking of the philosophical foundations of law. The author highlights the trends and contradictions that arise in society in connection with the creation, use and interaction of people with smart robots – potential rights holders. In this regard, three main approaches to the issue of robot rights are analyzed: 1) through the creation and application of the concept of “electronic person”; 2) an approach that assumes the existence of moral rights of robots; 3) a socio-relational approach. It is found that the socio-relational approach is considered to be human-centered. It is shown that in order for policies and rules to be developed in the public interest, a methodology for theoretical and empirical justification of the rights and obligations of robots as their roles expand is needed, which will help to identify the differences between the parties to the process from the establishment of certain norms and practices.

Conclusions and prospects for the development. Discussions and debates around the integration of smart robots into society and their rights demonstrate significant differences in possible philosophical, ethical and legal approaches to this issue, and also indicate the lack of a complete consensus on it, both among scientists and the public. With the development and improvement of smart robotic technologies, questions about their use are gradually moving from the plane of functionality to higher-order issues, including social well-being, justice and prosperity of society and individuals. The issue of robot rights, as a challenge of our time, requires an interdisciplinary approach. Recognition of certain rights for smart robots will not only affect technological progress, but will also lead to a rethinking of the philosophical foundations of law.

Key words: robot rights; electronic person; artificial intelligence and law; autonomous robots; moral stance of artificial intelligence.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Кликов О. І., Павленко Ж. О. Філософсько-правові питання інтеграції розумних роботів у суспільство. *Право та інновації*. 2025. № 1 (49). С. 14–20.